

Úton: kísérletek és állomások

Beszélgetés Herczku Ágnes népdalénekesssel

Herczku Ágnes Sátoraljaújhelyben nevelkedett, a családi hagyományoknak megfelelően 1993-ban a Sárospataki Református Kollégium Gimnáziumában érettségizett, majd a Miskolci Egyetemen történelem szakos tanári diplomát szerzett. Közben Budapesten moderntánc-pedagógiát tanult, 1997-ben táncosként a Honvéd Együtteshez került. 2003-ban a Magyar Állami Népi Együttes énekes szólistája lett. 1998-tól a Hegedős, majd Fonó Zenekar frontembere. Számos cd-n énekel. 2002-ben jelent meg első önálló albuma, amelyért a Magyar Rádiótól eMeRTon-díjat kapott. Nikola Parovval közös lemeze 2006-ban látott napvilágot, s az idén valódi unikum, egy Bartók cd várható tőle.

Hogyan lett belőled énekes? Meglepődtem, amikor 2002-ben Budapesten óriásplakáton láttalak viszont. Egyszerre jártunk a Sárospataki Református Kollégium Gimnáziumába, de ott még nem énekelteél. Habár, a szalagavatón volt egy sokak számára máig emlékezetes produkciótok.

Az volt az első nagyobb, közönség előtti fellépésem. Az osztályfőnökünk, Vinnai tanárnő ötlete volt, hogy adjuk elő Horatius ódájának megzenésített változatát, amely eredetileg Sebő Ferenc és Sebestyén Márta produkciója. Olyan nagy sikerünk volt, hogy osztályról-osztályra jártunk vele. De nem is sejtettem, hogy énekes leszek. Sátoraljaújhelyben jazz-baletet tanultam. Amikor átkerültem Patakra, nehéz volt folytatni, ezért mentem a Bodrog Néptáncegyüttesbe. Édesanyám is ott táncolt, szerettem a néptáncot, de addig valamiért nem azt választottam. Ekkor kezdett el érdekelni a népzene. Ismerősöktől, családtagoktól népzenei felvételeket kértem, s gyakorlatilag minden hétvégémet zenehallgatással töltöttem. Szisztematikusan leírtam a szövegeket, megtanultam a hajlításokat. Rájöttem, hogy ezeket én is el tudom énekelni, de nem volt vele komolyabb szándékom. Ha véletlenül Újhelybe tévedt egy zenekar, összeszedtem a bátorságomat, s megkértem őket, hogy kísérjék le azt a néhány dalt, amit addig megtanultam. Ma már tudom, hogy ez hihetetlen pimaszság. Teljes naivitással mentem oda hozzájuk, s nagyon élveztem velük az éneklést. De nem gondoltam, hogy énekelni fogok, még Miskolcon sem. Az egyetemen történelem szakra jártam, és közben színpadi táncot tanultam Deresnő Kónya Erzsébet balettmesternőnél. Táncházakban rendszeresen megfordultam, s az ottani muzikusokkal kiállítás-megnyitók, koncerteken is énekeltem. Lehet, hogyha Miskolcon maradok, akkor is hasonlóképp alakul az életem, de bekerültem a Honvéd Együttesbe.

Ez hogyan történt?

A balettmesternő Miskolcon rám bízott két gyermekcsoportot, ő mondta, hogy végezzem el Budapesten a moderntánc-pedagógus képzőt. Ott véletlenül folytán kiderült, hogy szeretek énekelni, és valamit konyítok a néptáncokhoz is. Török Jolán, a tanfolyam vezetője – most a Nemzeti Táncszínház igazgatója – hívta fel az együttest vezető Novák Ferenc figyelmét rám. Már majdnem vége volt a tanfolyamnak, amikor megkért, menjek el a Honvédba felvételizni. Nagyon meglepődtem. Arról már beszéltünk, hogy összeismertet a Honvéd énekesével, Szvorák Katival, de erről nem. Hárman-négyen felvételiztünk, s engem vettek fel, a teljesen kívülről. Ezt a táncosok először nehezen fogadták el. Nem voltam néptáncos. Aztán megtanultam, s a végén annyira befogadtak, hogy alig engedtek el. Öt és fél évig voltam a Honvéd táncosa, szerettem ott lenni. Nagyon hálás vagyok Novák Ferencnek, hiszen lehetővé tette, sőt, elvárta, hogy a hivatásos táncolás mellett Miskolcon befejezzem az egyetemem.

Hogyan kerültél a Magyar Állami Népi Együttesbe?

Még honvédos voltam, amikor az Államiban elkészítették a *Naplegendát*. Ez volt az első „Riverdance”-szerű produkció. Konkrét párhuzamot nem vonnék a kettő között, de az ír együttesre jellemző, hogy egy énekes vagy zenész önálló szót kap a koreográfiában. Nikola Parov, aki a magyarországi világzene kiemelkedő alakja, s évekig játszott a Riverdance kísérezenekearában, rendszeresen ír zenéket az Magyar Állami Népi Együttes számára. A *Naplegenda* zenéjét is ő szerezte, s amikor hallott valamelyik lemezéről énekelni, elhatározta, velem fogja elkészíteni a darabot. Akkor ugyanis már volt lemezem! Egy a Hegedős, mai nevén Fonó Zenekarral, egy másik pedig Vasvári Pál jazz-zenészszel. Nikola Parov volt az első, aki azt mondta, „azonnal hagyd abba a táncolást, neked énekelned kell!” Két-három éve voltam akkor a Honvédban, éppen kezdtem beilleszkedni, úgyhogy eszem ágában sem volt otthagyni őket. A *Naplegenda* bemutatójára sem tudtam elmenni, mert a Honvéddal éppen Portugáliában turnéztunk. Ekkor kezdtek el csábítani az Államiba. Először nemet mondtam, aztán telt-múlt az idő, vezetőváltás lett, és megszületett a Hagyományok Háza, amelynek része lett a Magyar Állami Népi Együttes is. Kelemen László főigazgató újra hívott, hiszen vele is dolgoztam már együtt. Egy évet vártam, de végül döntenem kellett. Rengeteg súrlódást okozott, s már nem tudtam összeegyeztetni az énekes meghívásaimat a Honvéd fellépéseivel. 2003-ban átszereződtem a Magyar Állami Népi Együtteshez, s azóta ott vagyok főállásban énekes szólista. Tulajdonképpen ettől kezdve mondom magam énekesnek. Addig hiába voltak lemezeim, sőt szólólemezem, nem mertem magamról ezt állítani.

Különleges út vezetett a hivatásodhoz, de ezzel talán nem vagy egyedül. Ha jól tudom, a népzeneének eddig nem volt intézményesített oktatási rendszere. A többiek hogyan kezdték?

A Zeneakadémián tényleg most alakul a Népzene Tanszék, de voltak népdalkörök Óbudán, Dunántúlon, és a pesti zeneiskolákban tanítottak népzeneét és népdaléneklést. Szalóki Ági, akivel sokat dolgozom együtt, s nagyon jóban vagyunk, például Borza Klárának volt a tanítványa. Szvorák Kati is sokakat tanított. Amikor 1998-ban elmentem életem első komoly versenyére, a rádió Bartók-versenyére, ahol Sebő Ferencről, az Állami Népi

Együttes akkori művészeti igazgatójától különdíjat kaptam, vált világossá előttem, hogy a többiek tanulnak énekelni. Nem bánom – s ezt már mástól is hallottam –, hogy én pedig nem. Úgy tanultam énekelni, mint a régiek! Csak akkor még nem ismertem azokat az embereket, akiknek a hangját hallottam. A fülemre voltam hagyatva, hangfelvételekről tanultam. Amit megjegyeztem, az az enyém lett.

Azóta voltál már népzene gyűjtéseken?

Agócs Gergely népdalkutató, a Fonó Zenekar vezetője vitt el először egy gyűjtőútra. Hatalmas élmény. Volt egy néni, akinek a hangját évek óta nagyon-nagyon szerettem. Amikor Gyimesben jártunk, kerestük, hátha él még. S megtaláltuk! Már, sajnos, csak árnyéka volt régi önmagának, de néha még megcsillant az erő, amely a hatvanas-hetvenes években készült felvételein engem annyira megkapott. Magyarorszáton is van egy néni, aki nagy kedvencem, nála is többször voltam már. Jártam Kalotaszegen, cigányoknál a Székelyföldön. A Sepsiszentgyörgy melletti Örkön van egy cigánytelep, ahol visszajáró vendég vagyok. Két évvel ezelőtt voltam utoljára Erdélyben, sajnos nehéz összeegyeztetni a munkámmal. Ha tehetném, biztos, hogy a tizenkét hónapból hármat gyűjtéseken tölténék. De rendszerint a szabadságaimat is munkával töltöm, akkorra időzíttem Nikola Parovval a turnéinkat. Itt lenne azonban újra az ideje, hogy gyűjtésekre járjak, Kelemen Lászlóval már tervezzük a következő szólólemezemet.

Mesélj egy kicsit a lemezeidről! Hogyan született az első, „Arany és kék szavakkal” című szólólemezed?

Kelemen Lászlóval először az *Elindultam szép hazámból* című Ökrös-lemezen dolgoztunk együtt. Az amerikai turnéjukra is magukkal vittek. Itt merült fel a szólóalbum ötlete, s ő felajánlotta, hogy szívesen lenne ennek zenei rendezője.

Ki választotta a dalokat? Avass be a műhelytitkokba!

Közösen választottuk őket. Nagyjából megbeszéltük, mit szeretnénk, aztán hozott nekem egy-egy faluból tíz-tizenöt dalt, keserveseket, csárdásokat, s én ezek közül választottam. A dalok egy részét ismertem, de voltak olyan falvak, amelyekről azelőtt nem is hallottam. Rengeteget tanultam közben. Kelemen László zeneszerzés szakon végzett Kolozsvárott, nagyon szeretem benne, hogy nem külön-külön válogatja össze a szép dalokat, hanem egészben látja a lemezt, s mindig törekszik arra, hogy az albumnak legyen zenei-dramaturgiai íve. Pusztán az esztétikai szempont nekem sem elég. Kell, hogy a válogatásnak legyen valami mondanivalója, ne csak szép dalok gyűjteménye legyen. Nagyon örültem a közös munkának. Azóta készítettünk egy másik lemezt is, a Bartók-albumot. Hamarosan megjelenik. Bartók Béla magyar népdalfeldolgozásait éneklek rajta klasszikus zongorakísérettel. Kíváncsi vagyok a fogadtatására. Bartók Basilides Máriával dolgozott, aki „bel canto” operaénekes volt, és azóta is „bel canto” énekesek éneklék népdalfeldolgozásait. Sőt, a dalok is olyan hangmagasságban vannak, hogy csak képzett operaénekesek tudják elénekelni. Mi is majdnem mindegyiket transzponáltuk a felvétel kedvéért. Bartók viszont ezeket a dalokat paraszténekesektől hallotta. Arra még nem volt példa, hogy autentikus

népdalénekes énekelje cd-re ezeket a dalokat Bartók zongorakíséretével. Biztosan meg-
lepi majd a klasszikus zene ismerőit. Sokat dolgoztunk rajta, másfél évig. A Bartók-örökös
engedélyezte, s gratulált, de hogy a szakma mit fog hozzá szólni? Még meg sem született
a lemez, de már hallottuk, hogy vannak heves ellenzői és támogatói. Nem baj, jó, ha az
embereket nem hagyja közömbösen, s megmozgatjuk egy kicsit a hallgatókat, hiszen
Bartók is így hallotta ezeket a dalokat, amikor rögzítette őket.

Milyen szempontok alapján választjátok ki a lemezre váró népdalokat?

Nem feltétlenül keresünk még sohasem rögzített dalokat. Ha valaki már jól ismeri a ma-
gyar népzene, természetesen sok a számára ismert dal. Régebben volt olyan ambícióm,
hogy még soha fel nem vett dalokat énekeljek. Aztán rájöttem, nem ez a lényeg. Ugyan-
azt a dalt két énekes teljesen máshogy énekelheti. Pontosan az ebben az érdekes, én
mit gondolok róla.

Miről szól majd a következő szólóalbumod?

Elhatároztuk, hogy félretesszük a szomorúságot, az első lemezem úgyis elég lírai lett. Vi-
dám album lesz. A népzene általános kereteit megtartva kísérletezni szeretnénk, a népdal
határait feszegetni. Erre talán a cigányzene a legalkalmasabb, hiszen abban rengeteg az
improvizációs lehetőség. Biztosan lesz benne olyan cigány dal, amelyben nem maga a dal,
hanem a hang mint hangszer a lényeg. Játszani szeretnék a motívumokkal, s bízom benne,
nem fogom a dalokat két koncerten ugyanúgy énekelni. Ami a lemezre kerül, az egy adott
pillanat változata lesz, nem egy kőbe vésett minta. Azt szeretném, ha a következő lemezem
egyben egy színpadi előadás hanganyaga is lenne. Persze a zenének tánc nélkül, önma-
gában is meg kell állnia a helyét, de jó lenne egy olyan előadást készíteni, ahol a játék a
mozgásban is megnyilvánul. Nagyon hiányzik a tánc. A Trafó Kortárs Művészetek Házában
Inspiráció címmel szoktak bemutatkozni a fiatal koreográfusok. Legutóbb én is szerepeltem
Gergely Attila *Gyöngyszemek... A tű fokán...* című darabjában. A szerepemhez nem illett
tánc, de már pusztán az, hogy szituációban kellett a színpadra lépnem, s nem „csupán”
énekeltem, nagyszerű érzés volt! Igazán boldoggá tette, ha lenne egy előadás, ahol egy-
aránt tudnám hasznosítani a táncos és az énekes tapasztalataimat. Már azt is tudom, ki
lesz a koreográfusom: a Honvéd Együttes Harangozó-díjas táncosa, Horváth Zsófia. Most
is készülünk egy közös produkcióra, táncszínházi előadásra az *Arany és kék szavakkal* c.
első lemezemből. Ennek hagyományosabb lesz a felfogása.

*Látszik, hogy nagyon szeretsz kísérletezni. A legjobban az lepett meg, amikor olvastam,
hogy már DJ Palotaival, Magyarország talán legismertebb „underground” dj-jével is dol-
goztál együtt. Mondhatnék más példát is, az Óbudai Társaskörben kortárs zeneszerző
darabját mutattad be.*

Nem tudok leragadni egy téma mellett. Világéletemben ilyen voltam. Mindig egyszerre
több dolgot csináltam. A szüleim nem korlátoztak, csak azt kérték, ne menjen a tanulás
rovására. Táncoltam, zongoráztam, rajzoltam, varrtam, hímeztem. Még arra is gondol-
tam, hogy egyszer képző- vagy textilművész leszek. A fellépő ruháimat most is magam

tervezem. Az Állami Népi Együttes nekem önmagában nem lenne elég. Nikola Parovval koncertezünk, s bár ott is népdalokat énekelek, az inkább világzene. A *Volt nékem szeretőm* című lemezünkön a magyar népdalok mellett bolgár és két amerikai-ír dal is szerepel, s folyamatosan bővül a repertoár. DJ Palotaival azért kezdtem el együtt dolgozni, mert mindkettőnket megkért erre egy koncertszervező. Az elején nehéz volt, rengeteg berögzült dolgot kellett leküzdenem. Rugalmasságra nevelt. Azelőtt úgy gondolkoztam, hogy csupán a népdalok versszakait variálhatom. De van olyan zene, amely nem azt kívánja meg, hogy elhangozzon egy teljes egység, hanem arra készíti fel, amit a következő lemezemen szeretnék, hogy a dallamsorból kiragadjak egy-egy motívumot, és annak hangjait az adott harmóniában variáljam. Sajnos még nem készült felvételünk, egyik koncertünket sem rögzítették. Palotai Zsolt fantasztikusan muzikális ember, jó zenéket válogat, s ami nekem nagyon tetszik, valóban ismeri a népzene-t. Gyűjtéseken is járt Erdélyben. Meglepődtem, amikor megtudtam, hogy egy dj a Gyimesbe járt öregembereket hallgatni. A másik, amit említettél, hogy néhány hónapja énekeltem a *IV. Ifjúsági Kortárs Zenei Esteken*. Sztojanov Georgi bolgár származású zeneszerző *Novellák* c. művének egyik tételét kifejezetten népi hangra írta. Először azt gondoltam, nem lesz vele különösebb problémám, hiszen a Bartók-népdalfeldolgozások után már nem érhetnek meglepetések. Zongorakísérettel teljesen más énekelni, mint hegedűvel, s szinte újra tanultam a Bartók-album kedvéért intonálni. Bizony, ez is teljesen más feladat volt: olyan hangfekvést, hangszíneket kívánt, amellyel azelőtt nem találkoztam.

Hogyan készülsz a fellépésekre, lemezekre? Van tanárod?

Sohasem tanultam énekelni, de most ez a kortárs fesztivál rádöbentett, hogy el kellene kezdenem. Balogh Kálmán híres cimbalmos, akivel már régóta együtt dolgozom, ajánlott egy tanárt, Kaposi Margit nénit. Fantasztikus! Operaénekesek járnak hozzá. Tisztáztuk, hogy én nem akarok az lenni, de így is sokat segít. Hangképzést tanít, megmutatja, hogyan kell úgy énekelni, hogy még húsz év múlva is énekelhessek.

Bár fényes a szólókarriered, úgy tűnik, igazi kamarazenész vagy. Mindig társak vesznek körül. Csodálom, ahogy az egykorú népdalénekes lányokkal, Szalóki Ágnessel, Bognár Szilviával, Palya Beával együtt dolgozol. Nincs köztetek féltékenykedés, rivalizáció?

Köztünk ez a probléma soha fel sem merült. Szalóki Ágit rég ismerem, Bognár Szilvi a Magyar Állami Népi Együttesben szokott helyettesíteni. A három-négy lányos projekt úgy indult, hogy eredetileg tízen akartunk összefogni, hasonló korú, különböző stílusú énekesek. Kiderült, hogy ez megszervezhetetlen. Négyen maradtunk, akik nagyjából egy zenei ívűsűek vagyunk, mindannyian népzenei gyökereken nevelkedtünk. Már Bea is kivált, a saját dolgára koncentrált, de ebből sem volt harag. Hárman folytatjuk. Egyszerűen szeretek velük együtt dolgozni. Talán azért nincs köztünk probléma, mert mindannyian más karakterek vagyunk. Nemcsak emberileg, de zeneileg is. Ismerjük egymás kvalitásait, kiben mi rejlünk, s tudjuk, hogyan erősíthetjük egymást. Soha nem számoljuk, ki mennyit énekel, nem ez a lényeg. Szólózni is szeretek, de vannak olyan dalok, amelyeket egyszerűen közösen jó énekelni. Új tapasztalat, hogyan kell a másokra figyelni, a másikat kiemelni, segíteni. Nagyon élveztük a próbafolyamatot, remek zenészekkel vettük körbe magunkat. De nem is gondoltuk, hogy a közönség is ennyire

fogja szeretni! Követelik a lemezt. Az még nincs, de rendszeresen koncertezünk. S nemcsak koncertezünk, magánemberként is találkozunk. Szilvinek most született meg a kislánya, megyünk hozzá babázni. Ha tehetjük, meghallgatjuk egymás koncertjeit. És nem utolsó sorban: őszinték vagyunk egymáshoz. Általában úgy veszem észre, a népzeneész, néptáncos világban tisztábbak az emberi kapcsolatok, mint más műfajokban. Karakteresebben megfogalmazzák a véleményüket, ha valakinek a másikkal baja van, azt megmondja. A Honvéd Együttesben sem láttam soha klikkesedést, érdekkapcsolatokat. Persze, mindannyian emberek vagyunk, azt nem mondom, hogy nincsenek összeütközések, viták. Nem akarom utópisztikusra festeni ezt, de úgy érzem, hogy sokkal őszintébbek az emberek egymáshoz.

Talán ez a műfaj követelménye. A népdalok igen őszinték.

Lehet, hogy közvetlen kapcsolat nincs, de talán én ezért is szerettem meg a népzeneét. A magyar népdalok egyikében sem találtam soha giccset. Nem tudom, hogyan csinálták ezt a régiek, de a magyar népzene olyan kristálytisza, olyan tömör, olyan bölcs, hogy a szövegeibe sem lehet sehogyse belekötni. A népdalok igen egyszerűen fogalmazzák meg bonyolult érzéseinket, belénk ivódnak, s formálnak minket. Biztos, hogy hatással van ránk. Amikor felveszel egy viseletet, már a szóban is benne van, hogy viselni kell. Méltóságot és tartást ad az embernek.

Most a magyar népzeneéről beszéltünk, de az is nagyon szimpatikus, hogy a körülöttünk élő népek dalait is énekeled.

Szokták mondani, hogy a Kárpát-medence a népek olvasztótégelye. Teljesen természetes, hogy tudok néhány szerb, horvát, román, bolgár, szlovák, ruszin dalt. Bartók után nem nehéz kimondani, hogy aki a népzeneénket igazán ismerni akarja, annak ismernie kell a szomszédok dalait is. Nem vagyok népdalkutató, de magam is találkoztam párhuzamokkal. Most tanultam például egy bolgár népdalt, ami egy az egyben a *Kőműves Kelemen* balladája. Nem tizenkét kőművesről, hanem három fiútestvéréről szól, de a történet magva ugyanaz: a legkisebb kitalálja, hogy áldozatok nélkül nincs eredmény, s öljük meg kedveseink közül azt, aki leghamarabb idejön. Természetesen az övé lesz az...

Láttuk a közeljövő sűrű feladatait. Mit gondolsz, mi vár még rád öt-tíz éven belül?

Van külföldi meghívásom, de ki tudja, mi lesz belőle. Szeretnék egyszer felvételizni a Zeneakadémiára. A történelem szakon táncörténetből írtam a szakdolgozatomat: Gyagilev együttese és hatása Magyarországon. Fuchs Livia a pedagógusképzőn bíztatott, hogy foglalkozzam táncesztétikával. Miatta jelentkeztem az ELTE esztétika szakára, ahol most tanulok. Ezt mindenképp befejezem, s majd elkezdek újra szolfézszt tanulni, hogy jelentkezhessek a Zeneakadémia népzene szakára. Remélem, nagyon sok koncert, színvonalas előadás vár rám. Később pedig nagyon szívesen tanítanék is.

Köszönöm szépen. Fontos értékeket közvetítesz. Pataki diákként büszke vagyok rád!

(Az interjút készítette: Földy Krisztina Lilla.)